AMSO
Afghanistan Media Support Organisation

گزارش تحلیلی ماهانه وضعیت رسانه‌ها از ۱۰ سپتامبر تا ۱۰ اکتبر؛ از فشارهای فیزیکی تا تحمیل عقیدتی و سانسور تصویری

از ۱۰ سپتامبر تا ۱۰ اکتبر، شکل فشارها، مداخلات غیرقانونی و محدودیت‌های مربوط به تصاویر علیه رسانه‌های افغانستان تغییر کرده است. طالبان اکنون به جای سانسور اخبار عادی، تلاش برای تحقق سه هدف جداگانه را آغاز کرده‌اند: مجبور ساختن خبرنگاران به تبلیغات در حمایت از حاکمیت طالبان، جلوگیری کامل از عکاسی و فیلم‌برداری در نشست‌ها و استفاده از رسانه‌ها برای اهداف سیاسی و استخباراتی.

در این دورهٔ یک‌ماهه، در مقایسه با ماه‌های گذشته، موارد خشونت مستقیم فیزیکی تا اندازه‌ای کاهش یافته است؛ اما در مقابل، ابهام‌های قانونی، استفاده از زور، فشارهای فکری و سانسور تصویری گسترش یافته و شکل منظم‌تری به خود گرفته‌اند.

۱. فشارهای ژئوپولیتیکی و نقض بی‌طرفی رسانه‌ها (حوزهٔ شرق)
در ولایت‌های ننگرهار، کنر، لغمان و نورستان، مقام‌های محلی طالبان از کارکنان رسانه‌ها و خبرنگاران مستقل خواسته‌اند که در جریان تنش‌های موجود با کشور همسایه، پاکستان، بی‌طرفی را کنار بگذارند و مستقیماً در حمایت از این گروه و علیه آن کشور، مطالب و دیدگاه‌های تحریک‌آمیز منتشر کنند.
نتیجه‌گیری تحلیلی: تحمیل چنین موضوعات سفارشی و سیاسی بر خبرنگاران، بی طرفی حرفه‌ای روزنامه‌نگاری افغانستان را به‌شدت به چالش می‌کشد و خبرنگاران را با بحران‌های جدی مالی، حرفه‌ای و فکری مواجه می‌سازد.

۲. تهدیدهای نظامی و استفاده از رسانه‌ها به‌عنوان ابزار نظامی (بدخشان)
غلام‌الله احمدی، معاون فرقهٔ ۲۱۹ عمر ثالث طالبان در ولایت بدخشان، در نشست مشترک سخنگویان ادارات و خبرنگاران، به‌گونه‌ای آشکار و صریح هشدار داده است که سرکوب مخالفان این گروه تنها به میدان جنگ محدود نمی‌شود.
نتیجه‌گیری تحلیلی: مقام‌های نظامی طالبان استدلال کرده‌اند که رسانه‌ها باید در «جنگ نرم» از خط و موضع حکومت پیروی کنند. فرستادن چنین تهدیدهایی به رسانه‌ها با ادبیات نظامی، خبرنگاران را به‌عنوان طرف‌های درگیر در جنگ معرفی می‌کند و زندگی آنان را با تهدیدهای بسیار جدی جانی مواجه می‌سازد.

۳. جذب فکری و برنامه‌های آموزشی ایدئولوژیک
وزارت اطلاعات و فرهنگ طالبان، برگزاری سمینارهای اجباری با عنوان «ارتقای ظرفیت فکری و عقیدتی» را برای خبرنگاران و مسئولان رسانه‌ها در مرکز کشور و تاکنون در حدود ۱۶ ولایت ادامه داده است.

نتیجه‌گیری تحلیلی: هدف اصلی این برنامه‌های آموزشی، تشویق خبرنگاران و اتاق‌های خبر به پذیرش ایدئولوژی و خواسته‌های حاکمان، به‌جای پایبندی به روزنامه‌نگاری حرفه‌ای است. این روند می‌تواند رسانه‌های مستقل را به‌صورت غیرمستقیم به ابزارهای تبلیغاتی و بلندگوهای طالبان تبدیل کند.

۴. سانسور کامل آزادی تصویری و ابلاغیه‌ها (حوزهٔ جنوب)

در حوزهٔ جنوب، موانع بسیار جدی در برابر عکاسی و فیلم‌برداری ایجاد شده است که مهم‌ترین موارد آن به شرح زیر است:

- پیگرد و ممنوعیت عکاسی در قندهار: در ۸ سپتامبر، یک خبرنگار پس از آن‌که به اتهام عکاسی در چهارراه غازی امان‌الله خان (شهدا) با دستور بازداشت محتسبان ادارهٔ امر به معروف طالبان مواجه شد، آزاد گردید. در ۲۳ همان ماه، پس از پایان یک نشست رسمی در اتاق تجارت قندهار، محتسبان طالبان در ادارهٔ امر به معروف، تمام خبرنگاران را با الفاظ تند تهدید کردند و آنان را از استفاده از دوربین و عکاسی منع نمودند.

- فرمان/مکتوب رسمی: در ۴ اکتبر، ریاست امر به معروف قندهار مکتوب رسمی ای به تمام ادارات ولایتی صادر کرد که بر اساس آن، در هیچ‌گونه نشست خبری و دیدار، به خبرنگاران اجازهٔ عکاسی یا فیلم‌برداری داده نمی‌شود.

- بازداشت و بدرفتاری به دلیل موضوعات تاریخی و سیاسی (پکتیا):
بازداشت خبرنگار و خشونت فیزیکی: در ولایت پکتیا، یک خبرنگار محلی هنگام ارائهٔ اظهاراتی ویژه دربارهٔ داکتر نجیب‌الله، رئیس‌جمهور پیشین افغانستان، از سوی استخبارات محلی طالبان برای یک روز بازداشت شده است.

بر اساس اطلاعات کمیتهٔ ارتباط با رسانه‌ها و خبرنگاران سازمان حمایت از رسانه های افغانستان (AMSO)، این خبرنگار در جریان بازداشت با لت‌وکوب فیزیکی مواجه شده است. پس از ناپدیدشدن اجباری و گرفتن اعتراف از او، از وی تعهد کتبی گرفته شده است که از پرداختن به چنین موضوعاتی خودداری کند.

نتیجه‌گیری تحلیلی: این رویداد نشان می‌دهد که نیروی حاکم نه‌تنها در پی انحصار اخبار روزمرهٔ سیاسی و نظامی کشور است، بلکه هنگام پرداختن به دیدگاه‌های تحلیلی تاریخی و اظهارات نظری نیز، از طریق خشونت و شکنجه علیه خبرنگاران و کارکنان رسانه‌ای، روحیهٔ خودسانسوری را تقویت می‌کند.

- فشار بر رادیوها (هلمند، زابل و ارزگان): در هلمند، در ۱۸ سپتامبر، و در زابل، از ۲۷ سپتامبر تا ۲ اکتبر، مقام‌های اطلاعات و فرهنگ طالبان در جریان نظارت بر محتوای نشراتی رادیوهای محلی، به مسئولان آن‌ها توصیه کرده‌اند که مطابق اصول موردنظر و صرفاً در راستای منافع نظام برنامه پخش کنند.

- توهین لفظی و بدرفتاری (زابل): در ۲ اکتبر، رئیس صحت عامهٔ طالبان در زابل، هنگام مصاحبه با یک رسانهٔ محلی، با خبرنگار برخورد تند و توهین‌آمیز داشته است.

۵. عدم همکاری و انحصار اطلاعات (تبعیض اطلاعاتی)

در ولایت‌های شرقی، شامل ننگرهار، کنر، لغمان و نورستان، مقام‌های محلی و سخنگویان طالبان اطلاعات تازه و دست‌اول را در اختیار رسانه‌های مستقل و محلی قرار نمی‌دهند. در عوض، این اطلاعات را ابتدا به شبکه‌های رسمی و تبلیغاتی خود می‌فرستند و تنها زمانی با رسانه‌های آزاد شریک می‌سازند که موضوع قبلاً منتشر شده و منافع خودشان در آن تأمین شده باشد.
- حل‌نشدن مشکل: خبرنگاران بارها این مشکل را با مسئولان ولایتی در میان گذاشته‌اند؛ اما به‌جای ارائهٔ راه‌حل قابل‌توجه، تنها وعده‌های کوتاه‌مدت و بدون اقدام عملی دریافت کرده‌اند.

- سوءاستفاده از اولویت‌های خبری: هنگامی که رسانه‌های خصوصی، به دلیل ملاحظات فنی یا ضوابط خبری خود، نمی‌توانند نشست‌ها و سفرهای کم اهمیت حاکمان را پوشش دهند، مسئولان ولایتی در واکنش، از ارائهٔ اطلاعات مهم و حیاتی به این رسانه‌ها خودداری می‌کنند.

۶. نتیجه‌گیری تحلیلی و پیشنهادها

۱. جایگزینی فشار فیزیکی با محدودیت‌های فکری و تصویری: داده‌های این ماه نشان می‌دهد که اگرچه بازداشت‌های فیزیکی در مقایسه با ماه‌های گذشته کاهش یافته‌اند، اما از طریق مکتوب‌ها، ممنوعیت‌های رسمی و جلوگیری از عکاسی و فیلم‌برداری، روزنامه‌نگاری تصویری، که یکی از بخش‌های بنیادی روزنامه‌نگاری است، عملاً تا حد زیادی فلج شده است.
۲. انحراف از اصول و معیارهای حرفه‌ای: مقام‌های طالبان خبرنگاران را در مسائل ژئوپولیتیکی، نظامی و ایدئولوژیک به اتخاذ مواضع مشخص وادار می‌کنند. این وضعیت، امنیت روزنامه‌نگاران افغانستان و بی‌طرفی حرفه‌ای آنان را به‌طور جدی با خطر مواجه می‌سازد.

کمیتهٔ ارتباط با رسانه‌ها و خبرنگاران
سازمان حمایت از رسانه‌های افغانستان (AMSO)